

Szkoła ponadgimnazjalna

HISTORIA

Scenariusz z wykorzystaniem nowych mediów (45 min)

„Usiąść przy Okrągłym Stole, aby iść dalej” – droga do demokracji w Polsce

Opracowała: Agnieszka Brzeska-Pająk

CC BY-NC-ND

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych 3.0 Polska

Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/pl

Legalna Kultura

ul. Marszałkowska 84/92 lok. 121, 00-514 Warszawa, e-mail: lk@legalnakultura.pl

Propozycja lekcji podsumowującej działań: *Polska w latach 1956–1989 – zakres rozszerzony* lub *Polska w systemie komunistycznym* i *Rozkład systemu komunistycznego w Polsce – polska droga do suwerenności*.

Cele lekcji:

Uczeń po zajęciach:

- podaje okoliczności obrad „Okrągłego Stołu”;
- podaje główne postanowienia obrad „Okrągłego Stołu”;
- porządkuje i synchronizuje wydarzenia z okresu PRL;
- analizuje wydarzenia i procesy historyczne w kontekście czasów PRL;
- doskonali umiejętność czytania i słuchania ze zrozumieniem;
- doskonali umiejętność odróżniania faktów od opinii;
- nabywa umiejętności potrzebnych do życia w społeczeństwie informacyjnym;
- doskonali umiejętność pracy w zespole;
- pracuje metodą projektu;
- kształtuje w sobie postawę obywatelską.

Metody:

- praca z multimedialnymi tekstami kultury;
- dyskusja;
- praca w grupach;
- burza mózgów;
- miniwykład;
- praca metodą projektu.

Środki dydaktyczne:

- karty pracy;
- dostęp do Internetu;
- rzutnik multimedialny/tablica interaktywna;
- video, zdjęcia.

Przygotowanie do lekcji:

- utrwalenie wiadomości z poprzednich lekcji;
- przygotowanie w formie portfolio informacji o wydarzeniach z lat 1956–1989, które były przełomowe na drodze Polski do suwerenności.

Powiązanie z podstawą programową z historii:

Uczeń:

- dostrzega zmienności i dynamiki wydarzeń w dziejach i ciągłości procesów historycznych (IV. 1);
- analizuje źródła i ocenia ich przydatność do wyjaśnienia problemu historycznego (IV. 2);
- dostrzega wielości perspektyw badawczych i wielorakie interpretacje historii z różnych źródeł wiedzy (IV. 2);
- doskonali umiejętności hierarchizowania wydarzeń i procesów historycznych (IV. 3).

Przebieg lekcji:

● FAZA WSTĘPNA

Nauczyciel rozkłada na sześciu stolikach karty. Po jednej karcie na każdym stoliku. Każda karta to jedna data z okresu 1956–1989 – kolejny krok na drodze do demokracji (**Załącznik nr 1**). Dzieli uczniów na sześć grup. Każda z grup otrzymuje kartę pracy (**Załącznik nr 2**). Zadaniem każdej grupy jest przejście między sześcioma stolikami i uzupełnienie kart pracy o wydarzenia, procesy, fakty związane z podanymi datami. Na każdym stoliku leżą przygotowane wcześniej informacje zebrane w formie portfolio. Materiały mają pomóc uczniom w uzupełnieniu kart pracy.

Po wykonaniu zadania wskazane przez nauczyciela grupy przedstawiają efekty swojej pracy. Nauczyciel inicjuje rozmowę o czasach PRL-u. Prosi uczniów o ocenę tego czasu, postawę i cel władzy, postawę społeczeństwa oraz efekty wystąpień, procesów społecznych, walki opozycji.

Nauczyciel podsumowuje dyskusje i zapowiada temat zajęć: Obrady „Okrągłego Stołu”.

Prezentuje uczniom fotografię ze scenami z obrad „Okrągłego Stołu”. Korzysta z portalu historycznego Dzieje.pl (link: <http://dzieje.pl/content/fotogalerie-7>). Podkreśla, że w ramach lekcji będą prezentowane legalne, certyfikowane, cenione i wiarygodne źródła o wydarzeniach historycznych.

Nauczyciel pyta uczniów, jak odczytują symbolikę okrągłego stołu, przy którym rozpoczęto i zakończono obrady. Nauczyciel podsumowuje, że wydarzenia z 1989 roku zapoczątkowane obradami przy „Okrągłym Stole” były próbą „pokojowego przejścia od systemu totalitarnego do pełnej demokracji”.

● FAZA REALIZACYJNA

Nauczyciel prezentuje na tablicy multimedialnej publikację *Porozumienia „Okrągłego Stołu”*, która jest dostępna na stronie Biblioteki Narodowej: <http://www.polona.pl/item/566716/0/>.

Jeden z uczniów czyta tekst (**Załącznik 3**). Zadaniem uczniów jest wybrać z tekstu frazy mówiące o celach, jakie przyświecały uczestnikom obrad. Nauczyciel podsumowuje wypowiedzi uczniów.

Nauczyciel przywołuje w formie krótkiego wykładu wydarzenia z miesięcy poprzedzających rozpoczęcie obrad i okoliczności samych rozmów. Zapisuje na tablicy daty trwania obrad oraz miejsce ich rozpoczęcia i zakończenia. Nauczyciel pokazuje zasoby portalu Dzieje.pl (link: www.dzieje.pl). Zachęca do samodzielnego przejrzenia zasobów (np. zagadnienia, postacie, nagrania dźwiękowe), a na koniec do rozwiązania quizu o obradach „Okrągłego Stołu”.

Następnie wyjaśnia, że szczegółowe dyskusje były prowadzone w 3 zespołach do spraw: reform politycznych, reform gospodarczych i polityki społecznej oraz pluralizmu związkowego i w odpowiednich podzespołach oraz grupach społecznych.

Nauczyciel dzieli uczniów na trzy zespoły. Każdy z zespołów zapoznaje się z fragmentem publikacji *Porozumienia „Okrągłego Stołu”* dostępnym na stronie www.polona.pl oraz na stronie Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych, gdzie jest udostępniany zdigitalizowany dokument

(linki: <http://www.polona.pl/item/566716/0/>

<http://ofop.eu/biblioteka/14922/porozumienia-okraglego-stolu-warszawa-6-luty-5-kwietnia-1989-r>).

Nauczyciel rozdaje uczniom karty pracy (**Załącznik nr 3, b, c**). Zadaniem każdej grupy jest wypisanie porozumień wypracowanych w podanych zespołach.

Po skończonej pracy nauczyciel pyta uczniów o wrażenia. Prosi, aby uczniowie zestawili i porównali zasady ustalone w czasie obrad z żądaniami społeczeństwa, które przyświecały wystąpieniom społecznym z lat 1956–1989. Po kierowanej dyskusji uczniowie wyciągają wnioski.

- **FAZA PODSUMOWUJĄCA**

Nauczyciel podkreśla, że fakt obrad przy „Okrągłym Stole” jest tematem częstych dyskusji, opinii i analiz. 25 lat, jakie mijają od tamtego wydarzenia, to dla historyków, publicystów i polityków czas podsumowań oraz refleksji o znaczeniu obrad „Okrągłego Stołu”.

Nauczyciel podaje uczniom Kartę Pracy (**Załącznik nr 4**) z wypowiedzią Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego i z wypowiedzią profesora Andrzeja Friszke oraz innych czołowych historyków czasów PRL (**Załącznik nr 5**).

Prosi, aby uczniowie wybrali z tekstu fragmenty będące wyrazem opinii o tamtym wydarzeniu

(linki: <http://dzieje.pl/aktualnosci/prezydent-odzyskanie-wolnosci-trudno-sobie-wyobrazic-bez->

[okraglego-stolu](#);

<http://dzieje.pl/aktualnosci/historycy-o-okraglym-stole-eksperyment-ktory-zaskoczyl-wszystkich>).

Na zakończenie nauczyciel prezentuje uczniom portale będące wiarygodnym źródłem informacji o tamtych wydarzeniach.

Poleca strony:

www.dzieje.pl;

www.XXwiek.pl – Historia Fundacji Ośrodka KARTA;

www.polskieradio.pl – Polskiego Radia;

www.ipn.gov.pl – Instytutu Pamięci Narodowej.

Uświadamia uczniom, że w toku poznawania, analizowania wydarzeń XX wieku powinni korzystać z cennych, rzetelnych źródeł informacji, które są moderowane przez naukowców i specjalistów, dokonywać selekcji i weryfikacji źródeł internetowych, z których korzystają, ucząc się.

Zadanie domowe:

Praca metodą projektu: Opracowanie w grupach tematu: „25 lat po obradach »Okrągłego Stołu« – znaczenie i ocena” Przy opracowaniu tematu uczniowie mają za zadanie wykorzystać materiały dostępne na wskazanych przez nauczyciela stronach oraz w wybranych kilku artykułach z tygodników opiniotwórczych.

Jako wprowadzenie do pracy domowej nauczyciel przytacza słowa Andrzeja Stelmachowskiego, inicjatora i uczestnika rozmów „Okrągłego Stołu”:

„Okrągły Stół” stworzył pewne otwarcia, możliwości, w tym także dla społeczeństwa. Mogą one być wykorzystane albo nie. Ktoś zapytał mnie, czy „Okrągły Stół” był wydarzeniem historycznym. Powiedziałem, że nie wiem, że to się dopiero okaże. Był z pewnością wydarzeniem bezprecedensowym, ale nikt nie potrafi przewidzieć, czy za kilka, kilkanaście lat, efektem „Okrągłego Stołu” nie będzie sterta dokumentów znanych wyłącznie historykom i nikomu więcej.

Warszawa, 5 kwietnia 1989.

(źródło: Paweł Smoleński, *Szermierze Okrągłego Stołu*, Warszawa 1989;

link: http://xxwiek.pl/dzien/1989-04-05/Ocena_znaczenia_Okraglego_Stolu/8208)

PROPONOWANA BIBLIOGRAFIA:

1. Strony internetowe: Instytutu Pamięci Narodowej (link: www.ipn.gov.pl), Polskiego Radia (link: www.polskieradio.pl/39,Historia), Fundacji Ośrodka KARTA (link: www.xxwiek.pl), Biblioteki Narodowej (link: www.polona.pl), portalu Dzieje.pl (link: www.dzieje.pl), Encyklopedii Solidarności (link: www.encyklopedia_solidarnosci.pl).
2. Dudek A., *Reglamentowana rewolucja. Rozkład dyktatury komunistycznej w Polsce 1988 – 1990*, Warszawa 2004.
3. *Dzieje PRL*, red. A. Garlicki, A. Paczkowski, Warszawa 1996.
4. *Historia*, red. A. Radziwiłł, W. Roszkowski, Warszawa 1998.

Załącznik 1
Karta pracy

Czerwiec 1956	Czerwiec 1976
Marzec 1968	Grudzień 1970
Sierpień 1980	Grudzień 1981

Załącznik 2
Karta pracy

Data protestów, wystąpień społecznych.....

1. Protestujący:

.....

2. Przyczyna wystąpień:

.....

.....

3. Żądania protestujących:

.....

.....

.....

4. Skutki bezpośrednie – ofiary:

.....

.....

5. Decyzje

polityczne:.....

.....

.....

6. Uwagi:

ZAŁĄCZNIK 3

WSTĘP

POROZUMIENIA „OKRĄGŁEGO STOŁU”

W Polsce dokonuje się historyczny zwrot. W obliczu wciąż groźących ojczyźnie załamania i konfliktów patriotyzm i rozum nakazują szukać tego, co Polaków łączy. Na naszych oczach Europa i świat rozwijają się w szybkim tempie. Sprawą Polaków jest, aby nie stać w miejscu, aby dorównać innym.

Przez dwa miesiące, od 6 lutego do 5 kwietnia trwały prace „Okrągłego Stołu”. Uczestniczyło w nich kilkuset przedstawicieli różnych sił politycznych i społecznych naszego kraju. W poczuciu odmienności, niekiedy konfliktowej, swoich stanowisk ideowych, aspiracji, interesów, a jednocześnie we wzajemnym poszanowaniu własnej tożsamości poszukiwano najbardziej skutecznych środków naprawy Rzeczypospolitej. W duchu porozumień społecznych 1980 roku nawiązano dialog wokół tego, co Polaków łączy – wokół poczucia odpowiedzialności za przyszłość kraju ojczystego, za jego gospodarkę i kulturę, za społeczeństwo i państwo, za los wszystkich rodzin i za los Polski.

Zdajemy sobie sprawę, że powolny rozwój tych prac i przeciągające się dyskusje w obliczu tych palących potrzeb mogły nieraz wywołać niecierpliwość i rozgoryczenie. Niech nas tłumaczy, że jeśli mamy wszyscy razem pozbywać się balastu lat minionych, wchodzić na drogę daleko idących przeobrażeń, trzeba to zrobić rozważnie. Nie wolno przez rozwiązania fałszywe lub pozorne zatrzaskać drzwi przed historyczną szansą, jaka stanęła dziś przed nami dzięki przemyśleniom, poświęceniom i woli milionów Polaków i dzięki korzystnemu dla Polski rozwojowi sytuacji międzynarodowej.

Rozważając zagrożenia i szanse jakie rysują się na polskim horyzoncie, uczestnicy „Okrągłego Stołu” zakreślili ramy w jakich Polacy mogą się porozumieć teraz i w jakich mogą się porozumieć w przyszłości. W zawartych umowach o kierunkach reform politycznych, o reformach gospodarczych i polityce społecznej, o pluralizmie związkowym, jak też o niezbędnych zmianach w różnych dziedzinach życia polskiego, znajdują się przyrzeczenia i zapowiedzi działań władz i działań sił społecznych, znajdują się także zapisy rozbieżności, konfliktowych postulatów i interesów. Umowy te są wyrazem uczciwego poszukiwania programów antykrzysowych i reformatorskich. Ich realizacja zależy nie tylko od sygnatariuszy umowy, ale także od obywatelskich wyobrażeń, mądrości i aktywności wszystkich Polaków.

(źródło: *Porozumienia „Okrągłego Stołu”*, Warszawa, kwiecień 1989;

link: <http://www.polona.pl/item/566716/0/>)

Załącznik 4a

STANOWISKO W SPRAWIE REFORM POLITYCZNYCH – fragmenty

Polityczny kompromis różnych sił, wśród których są zarówno takie, które kierują się ideami demokratycznie pojmowanego socjalizmu, jak i takie, które czerpią inspirację z chrześcijaństwa, z dorobku ideowego Solidarności, ruchu ludowego i z innych źródeł z niezbywalnego prawa obywateli do życia w państwie, które w pełni urzeczywistnia suwerenność narodu. Oznacza to:

- pluralizm polityczny, znajdujący swój wyraz przede wszystkim w prawie do swobodnego zrzeszania się w ramach demokratycznego ładu konstytucyjnego w organizacjach politycznych, społecznych i zawodowych;
- wolność słowa, w tym stwarzania realnych możliwości dostępu do wszystkich rodzajów środków przekazu różnorodnym siłom politycznym;
- demokratyczny tryb powoływania wszystkich przedstawicielskich organów władzy państwowej tak, by o tym, kto sprawować będzie władzę rzeczywiście decydowali wyborcy
- niezawisłość sądów i ich ustawowe uprawnienia kontrolne w stosunku do innych organów powołanych do strzeżenia praworządności i porządku publicznego
- silny pełnią praw i swobodnie wybrany samorząd terytorialny
- strony uznały, że takie zasady powinny określać dalszą ewolucję polityczną i deklarują, że będą im udzielały poparcia.

Dojście do takiego stanu rzeczy będzie wymagało stanowczych działań, z których jedne są już podejmowane, inne powinny, zostać podjęte w najbliższych miesiącach, inne w ciągu dwóch – trzech lat, jeszcze inne w nieco dalszej perspektywie. Nagromadziło się w naszym kraju wiele nieufności, które usuwać mogą tylko działania podejmowane w poszerzającej się przestrzeni życia publicznego. Mamy nadzieję, że w działaniach tych wczorajsi wrogowie przekształcać się będą w uczestników demokratycznej rywalizacji i współdziałania w ramach nowych reguł życia publicznego. Reguły te nie wynikają tylko z porozumień zawieranych w skali ogólnokrajowej, lecz powinny także rodzić się od podstaw, w demokratycznym działaniu dawnych i nowych struktur społecznych i politycznych.

Trzeba będzie czasu, aby często anachroniczna organizacja struktur państwowych przekształcona została w nowoczesną i sprawną.

(...)

Ważnym stadium ewolucji politycznej są zmiany przeprowadzane już teraz: realizacja zasady pluralizmu związkowego i społecznego (w tym legalna działalność NSZZ Solidarność, NSZZ RI Solidarność, a także legalizacja NZS), uznanie prawa opozycji politycznej do legalnego działania, nowa ustawa o stowarzyszeniach, początek reformy prawa i sądownictwa, zwiększenie zakresu swobody słowa, a także istotna demokratyzacja zasad wybierania ciał przedstawicielskich. Wybory tegoroczne wyłonią Sejm i Senat, w którym różne siły polityczne uczestniczyć będą w decydowaniu o losach państwa.

Jest to początek drogi do demokracji parlamentarnej. Zadaniem parlamentu wybranego w tegorocznych wyborach jest stworzenie nowej, demokratycznej konstytucji i nowej demokratycznej ordynacji wyborczej. Strony uczynią wszystko, aby skład następnego parlamentu był w pełni wyznaczony przez wolę wyborców.

(...)

Podstawą demokratyzowania struktur na wszystkich szczeblach państwa będzie podział władzy na ustawodawczą, wykonawczą i sędziowską.

(...)

Obie strony uznają, że w życiu społecznym, kulturalnym i gospodarczym zasadą awansowania ludzi powinny być wyłącznie kwalifikacje moralne i zawodowe. Wszędzie, gdzie to tylko możliwe, obsadzanie stanowisk należy oprzeć o otwarte konkursy.

Różnimy się w niejednej kwestii. Mówimy o tym otwarciu w umowie zawieranej przy Okrągłym Stole. Mamy jednak wspólną wolę takiego działania, które zapewni Polsce demokratyczną i sprawną organizację życia państwowego, zapobieganie próbom hamowania i odwracania demokratycznych przemian.

ZASADY WYBORÓW DO SEJMU I SENATU

Wybory do Sejmu i Senatu w 1989 roku zostaną przeprowadzone według następujących zasad:

Znosi się wszelkie pozawyborcze procedury eliminacji kandydatów. Liczba kandydatów do każdego mandatu poselskiego oraz kandydatów na senatorów jest nieograniczona i zależy tylko od ilości prawidłowo dokonanych zgłoszeń.

Prawo zgłaszania kandydatów na posłów przysługuje nie tylko PZPR, ZSL, SD, PAX, PZKS, UChS, ale także występującym niezależnie od tych organizacji obywatelom w liczbie co najmniej 3000.

Do zarejestrowania kandydata na senatora bez względu na to, czy zgłasza go partia, stronnictwo czy grupa obywateli niezbędny jest wniosek podpisany przez 3000 wyborców z danego województwa. W wyborach do Senatu z każdego województwa wybiera się po 2 senatorów, a w woj. stołecznym i katowickim po 3.

(...)

W wyborach do Sejmu kandydaci na każdy z mandatów w pierwszej turze wpisani są na osobnej karcie do głosowania w porządku alfabetycznym. Wyborca otrzymuje tyle kart do głosowania, ile jest mandatów w jego okręgu i na każdej z tych kart pozostawia tylko po jednym kandydacie, na którego oddaje swój głos (pozostałych skreśla).

W wyborach do Senatu wszyscy kandydaci w danym okręgu wpisani są na jedną kartę do głosowania: wyborca pozostawia tych kandydatów, na których oddaje swój głos (pozostałych skreśla).

Swoboda wyborów do Sejmu X kadencji będzie ograniczona przez uzgodniony przy Okrągłym Stole podział mandatów. Umowa o podziale mandatów poselskich dotyczy tylko wyborów do Sejmu X kadencji. Zgodnie z tym podziałem 60% mandatów poselskich przypadnie na koalicję PZPR, ZSL i SD, a dalsze 5% na PAX, PZKS i UChS. Kandydaci bezpartyjni, zgłoszeni przez niezależne grupy obywateli rywalizować będą między sobą o 35% ogólnej liczby mandatów poselskich. Część mandatów koalicji zostanie obsadzona z listy krajowej, obejmującej do 10% ogółu miejsc w przyszłym Sejmie.

(...)

Swoboda wyborów do Senatu nie jest ograniczona żadnym uzgodnieniem dotyczącym podziału mandatów. (...)

Wszyscy kandydaci na posłów i senatorów prowadzą swoją kampanię wyborczą korzystając z przysługujących im równych praw: wolności słowa, publikacji, zgromadzeń i dostępu do państwowych źródeł masowego przekazu.

(...)

W pierwszym terminie wyborów posłami lub senatorami zostają ci kandydaci, którzy uzyskają w swoim okręgu wyborczym ponad 50% oddanych głosów ważnych. Jeśli pierwsze głosowanie nie przyniesie rozstrzygnięcia, przeprowadza się wybory w drugim terminie, ograniczając listę kandydatów do dwóch na każdy nieobsadzony mandat poselski i senatorski. Do drugiej tury wyborów stają ci, którzy w pierwszym terminie uzyskali najwięcej głosów – po dwóch kandydatów na mandat. W drugim terminie wybór następuje większością głosów; (...)

W skład wszystkich komisji wyborczych wejdą przedstawiciele koalicji rządzącej oraz osoby zgłoszone przez stronę solidarnościowo-opozycyjną. (...)

Strona Solidarnościowo-Opozycyjna

(-) Bronisław Geremek

Strona Koalicyjni-Rządowa

(-) Janusz Reykowski

(...)

(źródło: *Porozumienia „Okrągłego Stołu”*, Warszawa, kwiecień 1989;

link: <http://www.polona.pl/item/566716/0/>)

Załącznik 4 b

STANOWISKO W SPRAWIE POLITYKI SPOŁECZNEJ I GOSPODARCZEJ ORAZ REFORM SYSTEMOWYCH – fragmenty

I. POPRAWA ZAOPATRZENIA RYNKU I WARUNKÓW ŻYCIA LUDNOŚCI

1. Najważniejsze w bieżącym roku zadania polityki gospodarczej to:

- a) jakościowa i ilościowa poprawa zaopatrzenia rynku konsumpcyjnego,
- b) poprawa warunków dokonywania zakupów w sklepach i obsługi w zakładach usługowych.

Realizacja tych zadań następować będzie poprzez:

- zwiększanie podaży za pomocą pobudzania aktywności gospodarczej przedsiębiorstw we wszystkich sektorach własnościowych;
- oszczędności w wydatkach państwowych;
- dostosowanie globalnego popytu przedsiębiorstw i ludności z uwzględnieniem jej ochrony przed skutkami inflacji do możliwości podaży gospodarki.

2. Dostawy krajowych towarów rynkowych i usług będą rosły, poczynając od bieżącego roku, w tempie nie niższym od tempa wzrostu dochodu narodowego wytworzonego. Znacząco wzrośnie podaż obuwia, odzieży oraz podstawowych artykułów trwałego użytku.

3. Część przemysłu obronnego przestawiona zostanie na produkcję artykułów konsumpcyjnych i zaopatrzeniowych. Już w bieżącym roku przemysł ten zwiększy dostawy na potrzeby cywilne o co najmniej 110 mld zł (w cenach z 1 stycznia 1989 r.).

4. Zmniejszany będzie udział kompleksu paliwowo-energetycznego i surowcowego w całości nakładów na inwestycje. Oszczędności z tego tytułu będą skierowane przede wszystkim na przedsięwzięcia zmniejszające energochłonność i materiałochłonność gospodarki, a także na potrzeby gospodarki żywnościowej, mieszkaniowej, na ochronę środowiska naturalnego oraz poprawę warunków pracy.

W roku bieżącym rząd przedstawi opinii publicznej konkretny i kompleksowy program przemieszczeń nakładów między wymienionymi dziedzinami, określający wielkość i terminy spodziewanych efektów. Program ten będzie uwzględniony w planach społeczno-gospodarczych.

5. Sukcesywnie, poczynwszy od bieżącego roku, eliminowane będą istniejące jeszcze, nie uzasadnione społecznie, przywileje w dostępie do dóbr konsumpcyjnych.

6. Strony OPZZ i opozycyjno-solidarnościowa zwracają się do Sejmu o ponowne rozważenie zasadności wprowadzenia opłaty za wyżywienie w sanatoriach.

II. OGRANICZANIE INFLACJI I RÓWNOWAŻENIE GOSPODARKI

1. W ciągu dwóch, trzech lat nastąpi zrównoważenie budżetu centralnego. Zastosowany będzie ostry reżim oszczędnościowy w odniesieniu do wydatków państwowych, w tym na administrację, resorty spraw wewnętrznych i obrony narodowej, tak aby z tego tytułu nastąpiło istotne ograniczenie wydatków budżetowych. Wydatki budżetu na dotacje zostaną zmniejszone w związku z upadłością lub likwidacją przedsiębiorstw trwale nierentownych. W roku bieżącym zapoczątkowany zostanie proces pokrywania deficytu budżetowego państwa z nieinflacyjnych źródeł, tj.:

- z dochodów ze sprzedaży i dzierżawy składników mienia państwowego: mieszkań, ziemi, sklepów, zakładów produkcyjnych oraz udziałów własnościowych (akcji itp.). Sprzedaż i dzierżawa majątku produkcyjnego odbywać się będą pod społeczną kontrolą;

- z dochodów ze sprzedaży oprocentowanych bonów skarbowych, nabywanych dobrowolnie przez jednostki gospodarcze i ludność.

2. Redystrybucyjne funkcje budżetu będą ograniczane. Fundusze pozabudżetowe, przeznaczone na finansowanie zadań produkcyjnych, tworzone z obowiązkowych wpłat wliczonych w koszty podmiotów gospodarczych, będą likwidowane (np. Fundusz Zmian Strukturalnych w Przemysle, Fundusz Rozwoju Budownictwa Mieszkaniowego). Ich funkcje przeniesione zostaną do systemu kredytowego.

3. Zmniejszy się udział budżetu centralnego w dochodach i wydatkach państwowych na rzecz budżetów terenowych. Wyeliminowana zostanie uznaniowość w kształtowaniu relacji między budżetami różnych szczebli.

4. Ustawowo od 1990 roku zakazana będzie praktyka pokrywania wydatków państwa „pustym pieniądzem”. Ewentualny deficyt budżetowy nie będzie więc finansowany automatycznym kredytem bankowym.

5. Uzdrawianie polityki kredytowo-depozytowej polegało będzie na:

- stosowaniu jednolitych zasad polityki kredytowej i depozytowej (w tym polityki stopy procentowej) wobec jednostek gospodarczych bez względu na przynależność do sektorów własnościowych;

- zapewnieniu realnej wartości wkładów terminowych i kredytów;

- udzielaniu przez banki kredytów jednostkom zapewniającym najbardziej efektywne wykorzystanie pożyczonych pieniędzy i pełną gwarancję ich zwrotu;

- ograniczeniu ulg w oprocentowaniu kredytów oraz wprowadzeniu zasady zwracania bankom przez budżet kosztów ulgowego oprocentowania.

(...)

7. Uznaje się za konieczne oparcie całej gospodarki, w tym także żywnościowej, na zasadach rynkowych. W związku z tym równoległe ze znoszeniem monopoli i reglamentacji środków produkcji, ceny będą kształtowane przez relacje popytu i podaży, a dotacje będą sukcesywnie ograniczane i przekazywane konsumentom.

(...)

8. Przeciwdziałanie narastającej dolaryzacji gospodarki wymaga podjęcia zarówno przedsięwzięć doraźnych, jak i długofalowych, a zwłaszcza:

- wycofywania ze sprzedaży za waluty obce w obrocie wewnętrznym towarów i usług krajowych;

- ograniczenia liczby przedsiębiorstw uprawnionych do sprzedaży za waluty obce w sferze rynku detalicznego.

(...)

IV. PROGRAM OCHRONY PRACY I ZATRUDNIENIA

1. Polityka ochrony pracy

Uznając szczególną rolę pracy w kształtowaniu warunków życia ludności i rozwoju gospodarczego, podkreśla się, że również w gospodarce rynkowej państwo musi zachować odpowiedzialność za realizację zadań w dziedzinie ochrony pracy, wyrażających się w ustaleniu przepisów, nadzorze nad ich stosowaniem i inicjowaniem nowych rozwiązań.

(...)

1. Należy w tej mierze dążyć do przywrócenia normy Kodeksu Pracy, przy stworzeniu warunków umożliwiających uzyskanie dotychczasowych zarobków. Dla zapewnienia dopływu niezbędnych kadr do transportu i komunikacji należy stwarzać pracownikom zwalnianym w wyniku reorganizacji i likwidacji zakładów pracy, możliwości przekwalifikowania się dla uzyskania zawodu kierowcy, motorniczego itp.

2. Opracowania w ciągu 3 miesięcy programu stopniowego eliminowania pracy kobiet na nocnej zmianie, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb kobiet wychowujących dzieci do lat 15 – umożliwiającego uwzględnienie standardów wynikających z konwencji MOP. Program ten powinien uwzględniać aktualne i przewidywane uwarunkowania ekonomiczne i społeczne.

3. Ustalenia wieloaspektowego programu poprawy ochrony zdrowia i życia pracowników we wszystkich dziedzinach gospodarki, w tym również w rolnictwie indywidualnym i innych zakładach sektora prywatnego. Państwo będzie tworzyło warunki oraz konsekwentnie egzekwowało działania przedsiębiorstw w kierunku systematycznego likwidowania warunków pracy szkodliwych dla zdrowia. Jeżeli zajdzie potrzeba, zakładowe organizacje związkowe w ramach przeprowadzanych przeglądów mają prawo dokonywania niezależnych ocen i pomiarów zagrożeń życia i zdrowia występujących w zakładzie, w tym przy pomocy specjalistów zaangażowanych spoza zakładu pracy, którzy na wniosek organizacji związkowych będą mieli prawo wstępu do zakładu i będą mogli korzystać z niezbędnej pomocy, w tym finansowej, administracji zakładowej.

(...)

7. Należy wzmacniać działania na rzecz zwalczania alkoholizmu i innych zjawisk patologicznych, godzących w porządek pracy oraz kondycji i godności człowieka.

B. *Polityka zatrudnienia*

1. Respektowana będzie zasada pełnego zatrudnienia. Oznacza to, że będzie się kłaść nacisk przede wszystkim na kształtowanie warunków sprzyjających tworzeniu odpowiedniej liczby miejsc pracy. Nie może to jednak oznaczać obowiązku państwa zapewnienia pracy w danym zawodzie i w danym miejscu. Reforma i zwiększenie skuteczności mechanizmów ekonomicznych spowodują procesy adaptacyjne na rynku pracy.

(...)

V. NOWY ŁAD EKONOMICZNY

Przekształcenia prowadzące do nowego ładu ekonomicznego obejmują przede wszystkim:

- rozwój samorządności i partycypacji pracowniczej;
- swobodne kształtowanie się struktury własnościowej;
- rozwój stosunków rynkowych i konkurencji;
- likwidowanie pozostałości systemu nakazowo-rozdziałowego i ograniczenie planowania centralnego do kształtowania polityki gospodarczej państwa, realizowanej za pomocą narzędzi ekonomicznych;
- jednolitą politykę finansową wobec przedsiębiorstw;
- podporządkowanie mechanizmów selekcji kadr kierowniczych w przedsiębiorstwach kryterium kompetencji fachowych.

(...)

VI. PRZEZWYCIĘŻANIE BARIERY ZADŁUŻENIA

1. Wspólnym dążeniem uczestników Okrągłego Stołu jest uzdrowienie gospodarki narodowej i ściślejsze powiązanie jej z gospodarką światową. Dotychczasowy poziom obsługi zadłużenia przeradza się w barierę rozwoju, w poważnym stopniu dławi zaopatrzenie z zewnątrz i import inwestycyjny, ogranicza konkurencję.

2. Proeksportowa polityka gospodarcza będzie intensyfikowana, a struktura eksportu i importu będzie racjonalizowana dzięki nowemu ładowi ekonomicznemu.

3. Ze strony zagranicznych partnerów Polski oczekujemy zrozumienia i konkretnego poparcia dla dokonywanego w naszym kraju zwrotu we wszystkich dziedzinach życia publicznego. (...)

Tekst stanowiska został przyjęty przez Zespół ds. Gospodarki i Polityki Społecznej w dniu 5 kwietnia 1989 roku.

Współprzewodniczący Zespołu

(-) Władysław Baka

(-) Witold Trzeciakowski

Warszawa, 5 kwietnia 1989

(źródło: Porozumienia „Okrągłego Stołu”, Warszawa, kwiecień 1989;

link: <http://www.polona.pl/item/566716/0/>)

Załącznik 4 c

STANOWISKO W SPRAWIE PLURALIZMU ZWIĄZKOWEGO – fragmenty

Stworzenie warunków dla realizacji pluralizmu związkowego stanowiło jeden z podstawowych problemów, dla których omówienia i uzgodnienia zebrał się Okrągły Stół.

Podstawą pracy Zespołu do spraw Pluralizmu Związkowego, któremu powierzono to zadanie było wspólne przekonanie o konieczności usunięcia istniejących ograniczeń wolności tworzenia i zrzeszania się w związki zawodowe pracowników, a także rolników. Będzie to stanowiło realizację idei zawartych w porozumieniach społecznych 1980 roku, w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, w Międzynarodowych Paktach Praw Człowieka oraz w konwencjach Międzynarodowej Organizacji Pracy.

Dążenie społeczne do legalizacji Solidarności wyrażone zwłaszcza w protestach z maja i sierpnia 1988 r. z jednej strony, a stanowisko polityczne zajęte przez X posiedzenie plenarne KC PZPR w 1989 r. z drugiej, stworzyły przesłankę do realizacji pluralizmu związkowego.

Wprowadzenie pluralizmu związkowego stworzy warunki dla porozumienia narodowego, zakończy okres konfliktu ogniskującego się wokół tego problemu, a zarazem będzie służyć demokratycznym przeobrażeniom w życiu publicznym kraju. Wychodząc naprzeciw dążeniom społecznym, urzeczywistnienie pluralizmu związkowego powinno zapewnić skuteczniejszą obronę interesów pracowniczych stwarzając pole dla inicjatywy ludzkiej i dla większej odpowiedzialności za środowisko pracy, przyczyniając się do podniesienia wartości pracy, a zarazem wesprzeć gruntowną reformę gospodarki, demokratyczną przebudowę państwa, sprzyjać społecznemu i ekonomicznemu rozwojowi Polski.

Realizacja pluralizmu związkowego odbywać się będzie w warunkach określonego przez uczestników Okrągłego Stołu porozumienia narodowego, które stworzy podstawy dla szerszego współdziałania obywateli w życiu publicznym kraju. To zmienione otoczenie polityczne wpływać powinno na charakter i działalność związków zawodowych tak, aby koncentrowały się one na swych zadaniach statutowych.

(...)

W interesie społecznym leży stabilizacja życia społecznego i gospodarczego, której praktyce winien sprzyjać pluralizm związkowy.

(...)

Respektowanie praw pracowniczych i związkowych z jednej strony, z drugiej zaś interesu ogólnonarodowego, jest dziś wymogiem sytuacji, w której wszyscy otworzyć możemy nowy rozdział w życiu Polski.

Wychodząc z tych założeń uzgodniono:

1. W celu zapewnienia pracownikom praw tworzenia i zrzeszania się w związkach zawodowych według swego uznania, a szczególnie umożliwienia legalnego działania NSZZ Solidarność oraz innym nurtom ruchu związkowego uznano za niezbędne niezwłoczne znowelizowanie ustawy z dnia 8 października 1982 r. o związkach zawodowych w zakresie:

- swobodnego tworzenia i rejestrowania przez pracowników związków zawodowych, w tym jednorazowej rejestracji związku ogólnokrajowego, a także swobodnego kształtowania związkowych struktur organizacyjnych na zasadach branżowych, terytorialnych, zawodowych lub innych, zgodnie z konwencjami MOP, a w szczególności konwencjami nr 87 i 98, a także nr 151;
- określenia zasad współdziałania związków zawodowych w zakładach pracy w sprawach reprezentacji zbiorowych i indywidualnych praw i interesów pracowniczych wobec kierownika zakładu pracy i organów samorządu załogi;
- równości wszystkich związków zawodowych, w tym w szczególności zrównania uprawnień przysługujących związkom zawodowym reprezentatywnym dla większości zakładów pracy.

(...)

2. Z tych samych względów, a w szczególności dla umożliwienia legalnego działania NSZZ Solidarność Rolników Indywidualnych uznano za niezbędne opracowanie projektu odrębnej ustawy o związkach zawodowych rolników indywidualnych, realizującego zasady pluralizmu związkowego na wsi.

3. W celu zapewnienia możliwości powrotu do pracy osobom, które utraciły pracę z powodu działalności związkowej po 13 grudnia 1981 r. oraz przywrócenia ciągłości pracy w przypadkach, gdy została ona przerwana wskutek zwolnienia z pracy wydana zostanie specjalna ustawa zgodnie z którą osoby te mogą do dnia 31 października 1989 r. zgłaszać się do zakładów pracy w celu ponownego zatrudnienia zgodnie z kwalifikacjami i doświadczeniem zawodowym. Zakład powinien zatrudnić wymienione osoby, a jeżeli tego odmawia, zainteresowani mogą odwołać się do specjalnie powołanej Społecznej Komisji Pojednawczej rozstrzygającej w trzyosobowych składach z udziałem przedstawiciela administracji, wskazanego przez pracownika związku zawodowego oraz kompetentnego, bezstronnego przewodniczącego.

(...)

Wszyscy pracownicy (którzy wskutek działalności związkowej po 13 grudnia 1981 r. zostali zwolnieni dyscyplinarnie lub wskutek porzucenia pracy) mają od dnia wejścia w życie ustawy przywróconą ciągłość pracy, niezależnie od tego czy powracają do dawnego zakładu pracy, czy też kontynuować będą pracę w obecnym miejscu zatrudnienia.

Rządowy projekt ustawy zostanie opracowany w porozumieniu z zainteresowanymi stronami i skierowany do Sejmu do dnia 30 kwietnia 1989 r. (...).

6. Podjęte zostaną prace nad dalszą nowelizacją ustawy o związkach zawodowych, obejmującą w szczególności przepisy dotyczące sporów zbiorowych oraz prawa do strajku, a także zakres podmiotowy prawa zrzeszania się w związki zawodowe.

*Przedstawiciele strony solidarnościowej stoją na stanowisku, że niezbędne jest objęcie w tzw. malej nowelizacji ustawy o związkach zawodowych, o której mowa w pkt. 1, także przepisów art. 15 i 17, ograniczających w chwili obecnej prawo zrzeszania się w związki zawodowe pracowników przedsiębiorstw podległych MON i MSW oraz pracowników administracji państwowej, sądów, prokuratury, arbitrażu gospodarczego i organów kontroli państwowej. (...)

Współprzewodniczący Zespołu do spraw Pluralizmu Związkowego

(-) Aleksander Kwaśniewski

(-) Tadeusz Mazowiecki

(-) Romuald Sosnowski

Warszawa, dnia 5 kwietnia 1989 r.

(źródło: Porozumienia „Okrągłego Stołu”, Warszawa, kwiecień 1989;

link: <http://www.polona.pl/item/566716/0/>)

Załącznik 5

„Odzyskanie wolności trudno sobie wyobrazić bez Okrągłego Stołu”

Odzyskanie wolności, które trudno sobie wyobrazić bez obrad przy Okrągłym Stole, tak naprawdę dokonało się w wyniku decyzji narodu wyrażonej w wyborach 4 czerwca 1989 r. – powiedział Prezydent Bronisław Komorowski w czwartek, w 25. rocznicę rozpoczęcia obrad.

„Kiedy rozmawiamy o rozwiązaniach uzyskanych nie na drodze rewolucyjnej, lecz na drodze dialogu i kompromisu, nasze myśli zwracają się ku Ukrainie. Tam widać także problem narastającego konfliktu trudnego, ale koniecznego do rozwiązania na drodze, jeśli nie pełnego porozumienia, to świadomego samoograniczenia swoich własnych aspiracji i szukania rozwiązań, które państwo i naród mogłyby uchronić przed dramatycznymi konsekwencjami eskalacji konfliktu” – podkreślił Komorowski podczas debaty „Okrągły Stół z perspektywy ćwierćwiecza”, zorganizowanej w Pałacu Prezydenckim.

„Tak było i wtedy, 25 lat temu. (...) Obie strony, ówczesny obóz władzy i obóz Solidarności, siadły do Okrągłego Stołu m.in. dlatego, że były potwornie zmęczone, wyczerpane, bez szansy na uzyskanie szybkich rozstrzygnięć i zwycięstwa zgodnie ze swoimi marzeniami, oczekiwaniami – zaznaczył Prezydent. – Te obrady nie były skazane na sukces. Więcej, było tak, że każda ze stron zupełnie inaczej definiowała cele i zupełnie inaczej rozumiała sukces”. Jak przypomniał, na to, aby Okrągły Stół uznać za fundament polskiej wolności, nie zgadza się legendarny przywódca Solidarności Lech Wałęsa.

Prezydent przytoczył też słowa przewodniczącego obrad Okrągłego Stołu gen. Czesława Kiszczaka: „Na pewno nie chcieliśmy oddać władzy. Chcieliśmy wciągnąć opozycję do współrządzenia i współodpowiedzialności za kraj”.

Komorowski podkreślił, że warto o tym pamiętać, bo „czasami wśród tych różnych mitów jest budowany mit świadomego przekazania władzy”.

„Z punktu widzenia budowania trzeźwej oceny, co na polskiej drodze do wolności było najważniejszym etapem, trudno się nie zgodzić z tezą, że wyniki Okrągłego Stołu, ba, nawet sam fakt dojścia do tego, jest niezwykle ważnym etapem zbliżającym Polskę i Polaków do rozstrzygnięć pozytywnych” – mówił.

Zdaniem prezydenta warto rozmawiać przede wszystkim o tym, jakie były skutki, nie jakie przyczyny, samej debaty przy Okrągłym Stole i zawartego wtedy kompromisu. – „W moim przekonaniu słusznie jest często określany jako kompromis zawarty przez ówczesne elity, elitę władzy i elitę solidarnościową” – zaznaczył.

W ocenie Komorowskiego „proces odzyskiwania wolności, który bez obrad przy Okrągłym Stole trudno sobie wyobrazić, tak naprawdę dokonał się w wyniku decyzji narodu jako całości wyrażonej w wyborach 4 czerwca 1989 r”.

Prof. Antoni Dudek ocenia, że najważniejszym efektem obrad Okrągłego Stołu z perspektywy 25 lat, które minęły od tamtego czasu, jest restytuowanie w Polsce urzędu prezydenta.

„Przy Okrągłym Stole spotkały się dwie strony: obóz władzy generała Jaruzelskiego, któremu władza wymykała się z rąk z drugiej strony – dominująca część opozycji z Lechem Wałęsą. Ekipie generała Jaruzelskiego chodziło o przeniesienie władzy z PZPR, która już była wtedy kompletnie skompromitowana, w ręce mającego powstać urzędu prezydenta, którym oczywiście miał zostać on sam, z bardzo szerokimi konstytucyjnymi uprawnieniami. Chodziło też o to, aby opozycja z udziałem przedstawicieli Kościoła tę operację przeniesienia centrum władzy zaakceptowała. Dla strony opozycyjnej najważniejsza była legalizacja Solidarności, ale też liberalizacja systemu. Mówię liberalizacja a nie demokratyzacja, bo o demokracji jeszcze wtedy właściwie nie mówiono” – mówił prof. Dudek.

Prof. Andrzej Paczkowski przypomniał, że obrady Okrągłego Stołu związane były z wydarzeniami nie tylko w Polsce ale i na świecie. „Okrągły Stół w Polsce w krajach Europy Środkowo-Wschodniej zapoczątkował efekt domina, dał pewien wzorzec, potem powstały inne okrągłe stoły. To wskazało pewien sposób wyjścia z sytuacji, przewyciężenia kryzysu, konfliktu. Myślę, że w historii XX i XXI wieku ten wzór będzie oceniany pozytywnie, zwłaszcza jeżeli zobaczymy, co się działo z innymi modelami rozwiązywania wewnętrznych konfliktów państw, na przykład z arabską wiosną czy nawet z ukraińskim Majdanem. Umiejętność rozegrania konfliktu, przekształcenia go z otwartego w instytucjonalny, ujęty w ramy konstytucyjne, parlamentarne jest naprawdę czymś niezwykle istotnym” – powiedział Paczkowski.

W debacie przy historycznym już okrągłym stole, który znajduje się w Pałacu Prezydenckim, uczestniczyli też dr Karolina Wigura z pisma „Kultura Liberalna”, dr Maciej Gdula z pisma „Krytyka Polityczna” oraz Michał Łuczewski jako reprezentant periodyku kulturalnego „44/Czterdzieści i cztery”. Debatę prowadził Michał Szułdrzyński z „Rzeczpospolitej”.

Obrady Okrągłego Stoły, które zapoczątkowały proces demokratycznych przemian ustrojowych w Polsce oraz całej Europie Środkowej i Wschodniej, toczyły się od 6 lutego do 5 kwietnia 1989 r. Do negocjacji przystąpili przedstawiciele władz PRL, opozycji solidarnościowej oraz strony kościelnej. Rozmowy odbywały się w kilku miejscach, a rozpoczęły i zakończyły się w pałacu przy Krakowskim Przedmieściu w Warszawie. (PAP) (źródło: <http://dzieje.pl/aktualnosci/prezydent-odzyskanie-wolnosci-trudno-sobie-wyobrazic-bez-okraglego-stolu>)

Załącznik 6

Wynik Okrągłego Stołu zaskoczył zarówno opozycję, jak i komunistów – mówili w czwartek w stolicy uczestnicy debaty z okazji 25. rocznicy rozpoczęcia rozmów przy Okrągłym Stole. „Patrzyłem na to, jak na wielki, niepewny eksperyment” – wspominał prof. Andrzej Friszke.

Dyskusja odbyła się w warszawskim Domu Spotkań z Historią.

Wspominając rozpoczęcie obrad Okrągłego Stołu przed 25 laty prof. Andrzej Friszke z Instytutu Studiów Politycznych PAN podkreślił, że nie spodziewał się, że wynik Okrągłego Stołu okaże się wielkim sukcesem obozu solidarnościowego. „To było coś niezwykłego, było wiadomo, że to jest wielkie wydarzenie oglądane z perspektywy stanu wojennego, podziemia i tego wszystkiego, co się działo w Polsce w latach 80. (...). Było jednak wielką zagadką, czym to się skończy. Patrzyłem na to, jak na wielki, niepewny eksperyment. Wszystko co się potem zdarzyło znacznie przekraczało horyzont moich wyobrażeń” – mówił badacz.

Jak przypomniał, podjęciu rozmów opozycji z władzą komunistyczną sprzyjała zmiana klimatu politycznego w Europie Środkowo-Wschodniej, związana z dojściem do władzy w ZSRR w 1985 r. Michaiła Gorbaczowa. Kilka lat przed tym wydarzeniem – wyjaśnił Friszke – nikt w Moskwie nie dopuszczał do siebie możliwości dzielenia się władzą z opozycją w państwach bloku sowieckiego.

Historyk dodał, że inną przyczyną podjęcia rozmów przy Okrągłym Stole był gwałtowny kryzys gospodarczy w Polsce, który w 1988 r. spowodował wzrost poziomu inflacji do kilkuset procent.

Z Friszke zgodził się Jan Skórzyński, historyk z Europejskiego Centrum Solidarności, który podkreślił, że rozmowy przy Okrągłym Stole były wynikiem porażki poniesionej przez ekipę gen. Jaruzelskiego. Dlatego też – tłumaczył Skórzyński – komuniści zamierzali wciągnąć część opozycji do współodpowiedzialności za państwo, przede wszystkim w celu uzyskania pomocy w przeprowadzeniu „bolesnej dla społeczeństwa reformy gospodarczej”.

Jak dodał historyk, wśród opozycjonistów nie było świadomości, że Okrągły Stół może bezpośrednio wpłynąć na upadek systemu komunistycznego; zamierzano odzyskać to, co utracono w wyniku stanu wojennego. „Nie było mowy o podziale władzy” – podkreślił Skórzyński.

Do jego słów nawiązała Paulina Codogni z ISP PAN, przypominając, że ludzie Solidarności nie spodziewali się, że tak szybko uda im się uzyskać zgodę władz na ponowną legalizację związku, co było głównym postulatem opozycji.

„Na samym początku Solidarność uważała, że udział w wyborach będzie ceną za Solidarność. W trakcie obrad okazało się, że jest coś do wygrania, że te obrady są niezwykle ważną grą, która toczy się o wybory, że jest możliwość złapania pierwszego przyczółka wolności” – mówiła Codogni. Przypomniała, że decyzja o całkowicie wolnych wyborach do Senatu zapadła właśnie w trakcie rozmów Okrągłego Stołu.

Friszke zaznaczył, że obrady Okrągłego Stołu były „niesamowitą kampanią informacyjną”, codziennie śledzoną przez miliony Polaków za pośrednictwem telewizji. „Telewizor nagle stał się przekaznikiem dużej debaty politycznej o Polskę, odbieranej także w małych miasteczkach i na wsiach. Wprowadzał on temat wielkich reform do każdego domu” – wyjaśnił znawca najnowszych dziejów Polski.

Zwrócił także uwagę na doskonałą współpracę członków obozu solidarnościowego, który osiągnął kompromis z komunistami przy Okrągłym Stole. „Tych wszystkich ludzi łączył pewien zakres zaufania i porozumienia (...). To było zblatowane towarzystwo, wiedziało, do czego zmierza i gdzie jest przeciwnik” – mówił Friszke.

Skórzyński dodał, że choć opozycjoniści byli zróżnicowani ideowo, tworzyli „pospolite ruszenie ludzi dobrej woli”. „Fenomenem Solidarności było to, że łączyła ona ludzi o bardzo różnych tradycjach ideologicznych i temperamentach politycznych, różnej drodze życiowej” – tłumaczył historyk.

W jego ocenie, obrady Okrągłego Stołu zdecydowały o pokojowym rozkładzie komunistycznej dyktatury, trwającej w Polsce przez 45 lat. Jak podkreślił Skórzyński, fakt, że przemiany wolnościowe były konsekwencją negocjacji opozycji z władzą, a nie przelewu krwi, sprawił, że komuniści zaakceptowali wyniki wyborów parlamentarnych przeprowadzonych 4 czerwca 1989 r.(PAP)wmk/ abe/

(źródło: <http://dzieje.pl/aktualnosci/historycy-o-okraglym-stole-eksperyment-ktory-zaskoczyl-wszystkich>)

Fotografia ilustrująca:

http://foto.karta.org.pl/fotokarta/ok_0895_0014_063.jpg.php.